

מו ש ג י ם

המהירות - מה משמעותה וכיצד להשיגה

מה הן נקודות-המוצא לקו-המחשבה המיחס משקל-יותר לגורם המכונה "מהירות"? מוטל עלינו לקיים בכל עת כוח-מגן ההולם את תפקידו, וכושר-לחימה, שיהיו נכונים בכל-זמן לקראת מצב בו עשוי האויב לתקוף אותנו בעת-ובעונה-אחת ביותר מאשר בגיזרה מסוימת אחת. הנותן לך את כוחך במצב-דברים כזה הוא, בראש-זראשונה, המהירות: מהירות הפעולה שאתה מבצע - או המהירות בה אתה מעתיק את כוחך ממקום למקום. יחד עם זה ברור שלא רק שאי-אפשר להיות חזקים לאורכם הן של הגבול היבשתי הארוך והמפותל, והן הגבול האוירי הכל-כולל והן הגבול הימי הנרחב - אלא שאף אי-אפשר להיות חזקים בכל אחת ואחת מנקודות-התבערה. עלינו להפריד בין "נקודת-תבערה" לבין המונח "נקודת-כובד". כל נקודת-כובד היא נקודת-תבערה - אולם לא כל נקודת-תבערה היא גם נקודת-כובד. וכדי שתתהווה במקום מסוים נקודת-כובד - חייבים לרכו לשם את המאמץ העיקרי. ברם, היות והכוחות המצויים הם נתון בעל גודל מסוים - לא ניתן בדרך-כלל ליצור מאמץ-עיקרי אלא על חשבון המאמץ-המשני. ככל שמגדילים את המאמץ-העיקרי - כן חייב המאמץ-המשני להיות קטן-יותר. את הפונקציה שמחברת את המאמץ-העיקרי למאמץ-המשני מהוים הידע של תובלה, והידע של אספקה. כי אם ישנו ידע טוב של תובלה ואספקה - ניתן ליצור מאמץ-עיקרי ראוי-לשמו בגיזרה מסוימת, אף אם יש להחליש לשם כך את יתר הגזרות. ע"י שניתן להן את היכולת לכך וכך ימים של כושר-עמידה, מתוך ידיעה כי אחר שהמאמץ העיקרי יכה את אשר לפניו - יידרש לנו רק מספר ימים מסוים כדי לעבור לכיוון-מאמץ אחר. את מציאותו של ידע זה יש להבטיח ע"י שמתרגלים אותו בתרגילים הרבה, המבהירים גם את "סדר-הגודל" של הזמנים הנדרשים - ועל-כן אף את מידות-הכוח שיש להקציבן לעמידה בכיווני-מאמץ משניים.

*

ועוד שיקולים בחשבון זה, המיוחד למעמדה של מדינת-ישראל: - כאשר האויב יפרוס כוחותיו ליד גבולנו - הימי, האוירי והיבשתי, - יהיה המרחק בין כוחותיו אל מטרות שבתוך ארצנו קטן מן המרחק שעלינו לעבור אותו בדרכנו אל מטרות מקבילות-בערכן בתוך ארצותיו; שכן ה"עומק" שלו רב משלנו. כן ברור שכוחותיו מרובים, בחשבון-הכללי, מכוחותינו. ואמרנו לעצמנו: לא זה הדבר שיכתיב לנו את סדר-הכוחות שאנו מקימים - אלא היכולת, בכל מצב של מגע, להגיע לכך שלנו תהיה העדיפות. ויתרנו על עדיפות כמותית ואמרנו: - עדיפות במגע; ומי שיתבונן במלחמת-השהרור ובפעולות-התגמול ובפעולה שהיתה ב"קדש" - יראה שבנקודת-המגע היתה לנו עדיפות.

צבא האויב שונה מזה"ל; הוא לא רק גדול, אלא ברובו אף מגויס כל הזמן. המשקל של אנשי המילואים ושיירות-החובה - קטן בו יחסית. ממשלה, או "חגיגה" צבאית, המושלת על ארצו - שולטת בעמה גם עכשיו, באין-מלחמה, כאילו היא שולטת בו במצב-מלחמה. וזה מאפשר, כמובן, מהירות מעבר ממה שנקרא תנאי-רגיעה לתנאי מלחמה.

*

הננו עדים לשינוי הרב שחל בתנאי המלחמה החזויים. המנוע מקנה קצב מוגבר לאיך שיעור לאמצעי הלחימה ביבשה, באויר ובים. ישנה קפיצה נחשנית בשטח האלקטרוניקה, — לתפעול, לבקרה ולדיווח — ובעזרים אחרים, שלא רק מצמצמים את זמן העבודה של אדם בפעולה מסוימת אלא גם מקטינים את הטעויות שאדם עלול לגרום להן. עצמת אש גדולה, טוח ארוך, מהירות נוספת, אפקט מוגבר של כל פגז, קצב מואץ של אש — כל אחד מאלה משפיע במישרין על תנאי המלחמה החזויים: אבל גם המנוע וגם אמצעי הלחימה השונים משפיעים — ע"י תוספת יכולתם זו — זה על זה, ביצרים, בטח הכל ההדדי שלהם, השפעות משולבות חזקות על אופי הלוחמה החדישה; והשפעות חדשות אלו נצטרך לראות כתנאים נתונים, שההתנהגות הנדרשת מאתנו למולם תהיה בגדר התנהגות נורמלית, תקינה במצבי המלחמה הצפויים. מצבים אלה מחייבים קצב פעולה נמרץ להשגת יתרון על הזולת: לעלות עליו במהירות ובקצב. בתנאים אלה היתרון יהיה לזה אשר ידע לרכז — מכל הבא אל היד — כוח, ולהפעיל את כוחו מהר יותר מאשר האויב: — כי הוא יספיק להשיג את התוצאה הדרושה לו לפני שהכוח שאתו הוא בא במגע התחיל, או הספיק, לפתח את מלוא עצמתו. משול הדבר לאיש קטן הנפגש באיש גדול ממנו — ודי לו שהספיק להכות את ההוא מכה בעיניו, והלז לא יראה עוד מה לעשות. ובצד הקצב המוגבר צועדת גם היכולת להאיט את קצבו של היריב — באותם גזרות וקטעים בהם ישרת הדבר את המזימה הטקטית הכללית.

*

מה עשינו אנו במשך הזמן? נקודת המפתח להשגת הקצב המוגבר היתה והנה — הפיקוד. כי אם אין גישה שכלית ואורח מחשבה מתאימים, הרי כל מה שנעשה לא יקבל בכ"ז את ביטויו הראוי.

אנסה להסביר את הרעיון ע"י דוגמה. בשעת המעבר מרכב מנוע ע"י סוסים לרכב מנועי ראו תחילה את המנוע רק כתחליף לסוס ולכן היה במכונית הראשונה יותר מטיפוס הכרכרה מאשר מטיפוס הגייפ המאוחר.

ואכן, זה היה המאמץ הראשון, והנקודה ההתחלית, בכל אשר נעשה על-ידנו בתחום זה — והוא שהיה המפתח לתוצאות שהשגנו. שכן, הקצב והמהירות מושתתים על הדינמיות והניידות של כל קצין וקצין, בכל דרג ודרג — והשגתן היתה אחת המטרות של תרגולות-מטה ותמרונים. כל תרגיל וכל אמצעי-שליטה בתחומים ובנושאים אלה נועדו וכוונו להביא לידי תוצאה זאת. הדבר הולך ומקבל את ביטויו, והדרך להשגת המהירות השלמה — היא להוסיף ולפתחה.

הגמישות האופרטיבית - לקח מלקחי "קדש"

במבצע "קדש" למדנו שיעור חשוב. יתכן והוא לא היה שיעור כה חדש — אבל ישנם כמה לקחים שאותם חייב כנראה כל-אחד ללמוד על בשרו-הוא. דרושה לנו גמישות אופרטיבית — ועם כל פעולה להשגת גמישות אופרטיבית מתעוררת השאלה: — למי בראש-וראשונה תעדיף להקנות גמישות זו — לדרג היוצר את המגע הישיר עם האויב — או לזה המקצה כוחות לנקודות-המגע השונות? הנה, במבצע "קדש" ראינו שאם היא ישנה בדרג היוצר את המגע — היא מכרעיה. בעוד שאם היא מצויה רק בדרג האסטרטגי — שהוא, בעצם, רק מקצה הכוחות לכיווני-מאמץ שונים — יכולה גמישות זאת גם להתבזבז — אם לא היא כושר-הגמישות גם לדרג האופרטיבי, הקובע את התוצאות בשטח. ובמקום ללכת על פי דפוסיים ארגוניים קבועים, מוטב במקרים כאלה לנקוט דפוסיים ששזורה לתוכם מראש היכולת של גמישות-השינוי; שהרי לא הארגון שלפניו אנו מאורגנים הוא בדיוק הארגון שלפניו אנו נלחמים. את הארגון שלפניו נלחמים, יש להתאים תמיד לאותה התנגדות שעליה יש להתגבר — ויהיה אשר יהיה המבנה הארגוני ששימש כנקודת-מוצא לו. שכן זהו הגורם המכתיב את אופן-פעולתך — ולא העובדה של מבנה מסוג זה או אחר בתוך גודו, או פלוגה או חטיבה.

דהיינו, הדברים נקבעים לפי מה שעומד לפניך, ולפי מידת-התנגדותו — ולא-דוקא לפי מבנה הגופים של כוחותיך, כפי שהיה במקורו.

כוח ההרתעה - והכושר לנצח

מה תכונותיו של כוח מרתיע? לכוה מרתיע שלוש תכונות ההולמות תכליות שונות, או מצבי-ההרתעה שונים. מצבי-המוצא הכללי שההרתעה מתכונת לו — הוא שהאויב יצטרך לחשב היטב את הנזק שייגרם לו אם יפעיל את כוחו נגדנו; יתכן כי יבוא אזי למסקנה שהעסק אינו כדאי לו. אך יש לזכור: זהו מצב שבו מלחמה עוד לא היתה; ובזה שאמרנו, "הנה, זה כוח מרתיע" — עדיין לא הוכחנו כלל שהעליונות במקרה של מלחמה מונחת כבר "אצלנו בכיס" — אלא שהיריב עשוי לומר לעצמו: — "לא כדאי", בידעו שאם יתנכל לנו, ללא ספק נפעיל את כוחנו.

אמרנו: יש לנו שלושה מצבים של הרתעה. האחד הוא: האויב מפעיל כוחו — ואנו מפעילים את כוחנו-אנו מיד. אכן, אין זה כה פשוט כשיש לעשות את הדבר; לרוב צריך לכך כוח סדיר שיהיה תחת היד — אבל יתכנו גם מצבים בהם מגייסים כוח זה למועד, והוא מוכן, וברגע שיוזם האויב — אף אנו מוזיזים אותו. וישנו מצב אחר — כשהאויב מרכז כוחות ליד הגבול — ואף אנו עושים אז כך. זאת — "הרתעה במקביל". כתוצאה, בכל מצב שהאויב מזיז כוח — יודע הוא מה נעשה אנו. והמצב השלישי — פעולת תגמול, שהרי יתכנו מצבים, בהם אם יראה האויב שאין אנו מגיבים — או שאנו נכשלים בפעולות-תגמול — המסקנה מכך תהיה מצדו בהכרח שהוא מפחית, או מבטל, את ערך הכוחות-המרתיעים שלך. ומאחר שאי-אפשר להחליט מראש על תגובה בנוסח של דוקא אחד ממצבים אלה, — הרי ששלושת המצבים "אחוזים ביד", לשימוש לפי הצורך ולפי הרצון.

ברור וידוע לכל באילו מצבים של איום על בטחוננו — ובמצבים אלה בלבד — נילץ להפעיל את הכוח-המרתיע שלנו. אבל כוח-ההרתעה אינו זהה עדיין עם כושר-לנצח. כוח-מרתיע, מצבי-ההרתעה — כל זה פועל בתנאים שלפני ההתמודדות; ואילו הכושר-לנצח הוא מושג של התמודדות בפועל. אלא ששעה שבאים להגדיר את הכושר-לנצח — ישנו צד נוסף לדבר. מדיניות-קבע היא לממשלת-ישראל כי אנו לא ניזום מתקפה על האויב; אולם נגיב באם יפר את בטחוננו. ומי שמדבר על הכושר לנצח — חייב גם להגיד כיצד הדבר הזה ייעשה; כיצד יבוצעו וישתלבו המבצעים ההתקפיים וההגנתיים שלנו. מדיניות-הבטחון והאסטרטגיה שלנו היא הגנתית — אבל דוקא בגלל זה המגמה האופרטיבית שלנו חייבת להיות התקפית. זאת ועוד. צבאנו, ברובו, מורכב מכוחות-מילואים — ואין זה דבר פשוט כלל. ואם נזכור כי חילות-האוויר של אויב-בכוח יכולים להתפרס בשדות-תעופה הקרובים אלינו, כי את ציון יכול הוא לפרוס גם באמצע הים, ואת כוחות-היבשה ניתן לפרוס בסמוך לגבולנו — הרי ודאי שהשאלה הזאת — של נוהג אופרטיבי שיהלום את צרכינו — איננה פשוטה.

ונקל להבין כי המענה למעגל-בעיות זה יכול להיות טמון רק בשני נתוני-יסוד: מערכת-אתרעה תכליתית — וכוחות מהירי-פעולה.

ארבעה עיקרים

אילו נשאלתי, מהם עיקרי-המלחמה של צה"ל — ולא שיטות, תכונות, גורמי-יסוד ואורחי-פעולה קבועים של מלחמה, כגון "מהירות", "הפתעה", ו"גמישות", ו"מנהלה" — הייתי מעמיד אותם על ארבעה: — (1) בחירת המטרה המפורשת — והדבקות אליה. (2) ריכוז בכל נקודת-הכרעה שנבחרה. (3) בכל מצב — אורח-הפעולה התקפי. (4) כושרם של מפקדים — בכל דרג, להנחית באמצעים ובזמן העומדים לרשותם — את המכה כשהאויב רק "הרים את רגלו האחת" — אך טרם פסע גם בשניה. (מתוך שיחות עם מפקדים)